

Nr 303.

Av herr **Ståhl**, om en snabbutredning rörande olika tänkbara åtgärder för att snarast möjligt hindra bostadsbristen.

Antalet bostadslösa är enligt samstämmiga uppgifter i ständig tillväxt. Deras situation är i många fall prekär. Särskilda åtgärder är därför påkallade för att snarast möjligt söka åvägabringa åtminstone någon förbättring.

I ett den 9 januari 1953 dagtecknat remissutlåtande över hyresregleringskommitténs betänkande meddelar bostadsstyrelsen, att enligt en undersökning hösten 1952, omfattande 239 kommuner, "kan lägenhetsunderskottet med hänsyn till inom respektive kommuner bosatta av förmedlingsorganen kända bostadssökande förmodas vara högst av storleksordningen 65 000—70 000". Över hälften av dessa var anmälda i de tre största städerna och en femtedel i städer med 30 000—100 000 invånare. Styrelsen uttalar, att bostadsmarknadsläget under hösten 1951 undergått en försämring, även om det icke inträtt "någon nämnvärd ökning av antalet hushåll med barn och antalet barnlösa gifta, som saknar lägenhet, under det att antalet icke gifta bostadssökande utan barn, däribland de som söker lägenhet för att ingå äktenskap, ökat väsentligt".

Perspektivet på längre sikt framträder med tillräcklig tydlighet av det förhållandet, att antalet bostadslösa i tätorterna vid krigsslutet av statens byggnadslånebyrå angavs till i runt tal 25 000. Försämringen till 65 000 à 70 000 är allvarlig.

De många statliga åtgärder, som under senare år planerats eller vidtagits på det bostadspolitiska området, har alla tagit sikte på att avhjälpa bostadsbristen. Men ingen åtgärd eller utredning har varit inriktad på att snabbt bispringa det växande antalet bostadslösa. Under senare tid har två bostadspolitiska kommittéer varit i arbete, men ingendera har varit direkt inriktad på att omedelbart hjälpa de bostadslösa. Läget är emellertid såsom ovan påvisats så prekärt, att möjligheten av särskilda åtgärder måste undersökas. Ett sådant uppdrag är av den svårighetsgraden, att det torde böra överlämnas till en särskild för ändamålet tillkallad utredning.

Den enklaste metoden att komma till rätta med problemet vore kanske att tillgripa någon form av bostadsransonering, förknippad med de tvångsåtgärder, som i sådant fall framstår som oundvikliga. Jag vill emellertid med stöd av hyresregleringskommitténs betänkande fram-

hålla, att konsekvenserna av olika former av tvångsingripanden på hyresmarknaden blir så allvarliga, att de icke kan få komma i fråga. För övrigt har möjligheten att finna andra utvägar att komma till rätta med de värsta svårigheterna ännu inte nöjaktigt inventerats.

De olika åtgärder, som kan tänkas lämpliga, bleve det den blivande kommitténs uppgift att snabbt utreda. Här skall som en allmän synpunkt understrykas, att allt vad som göres måste ske i intim samverkan med kommunerna. Kommunerna är ju numera i första hand ansvariga för bostadsförsörjningen, och det är känt, att deras intresse härför är synnerligen stort. Endast kommunerna själva är i stånd att bedöma, vad som kan göras för att anskaffa nya lägenheter.

I linje med detta resonemang borde kommunerna ställas inför frågor av i huvudsak följande innebörd: Hur många i verklig mening bostadslösa finns inom Edert område? Vilka särskilda åtgärder skulle man — då det måste dröja åtskilliga år innan erforderligt antal nya lägenheter kunnat uppföras — vilja och kunna vidtaga för att snarast möjligt bispringa de bostadslösa?

En rad olika åtgärder kan härvidlag tänkas, och endast några exempel skall här skisseras vid sidan om nybyggnadsverksamheten, som självfallet utgör det ojämförligt viktigaste botemedlet. En del skulle sannolikt på sina håll stå att vinna genom en inventering av bostadstillgången i de grannkommuner, som omger ifrågavarande tätort. Jämförelsevis billiga reparationskostnader — möjligen kommunalt understödda — i förening med bättre kommunikationer skulle måhända kunna åvägbringa ett visst nybestånd av bostäder. Vidare borde en inventering kunna ske av sådana bostadslägenheter, som apterats till kontorslokaler. Åtskilligt skulle sannolikt också stå att vinna genom en undersökning av de fall, då hyresgäst har sitt arbete och är mantals-skriven på annan ort men innehar bostadslägenhet i samhället i fråga. Så prekärt som läget är skulle måhända inom de värst utsatta kommunerna kunna undersökas möjligheten av att under den svåraste övergångstiden uppföra provisoriska bostäder. För att öka frekvensen av inneboende borde övervägas upphävande av deras uppsägningsskydd, vilket för närvarande anses motverka inneboendefrekvensen till men för dem, som söker egna lägenheter för att bilda familj. På en del håll torde ännu vindsutrymmen stå till förfogande, lämpliga att inreda till bostad, därest lättnad kunde ske i byggnadsbestämmelserna. Vidare anmäler sig möjligheten att på de orter, där hyresläget i äldre, före 1940 uppförda hus är lågt och bostadstätheten liten, genomföra vissa hyreshöjningar för att öka den nu alltför låga omflyttningen. Därigenom skulle måhända kunna frigöras ett antal av särskilt större lägenheter och en bättre anpassning över huvud taget ske. Det skulle kunna medföra en lättnad, om hyresnivån i dessa äldre fastigheter mer än hittills

kunde bli rörlig, alltefter husens kvalitet och de olika kommunernas skiftande behov. Härvidlag synes en utväg vara, att kommunala myndigheter i större utsträckning än hittills i samarbete med hyresrådet toge nödiga initiativ. Slutligen kan man tänka sig ett system med premiering för nytt lägenhetsutrymme som ställes till förfogande för bostadsändamål.

Även åtgärder av annat slag bör övervägas, bl. a. den av hyresregleringskommittén förordade frivilligheten, därvid man borde appellera om aktivt bistånd icke blott till fastighetsägarparten utan jämväl till hyresgästsidan. Det är viktigt, att dessa åtgärder snarast möjligt kommer i tillämpning. I detta sammanhang inställer sig också tanken på en propaganda bland hyresgästerna att avstå från bostadsutrymmen, där så är möjligt, likaså att genom inrättande av centrala bytesförmedlingar söka öka omflyttningsfrekvensen. Även här skulle kanske något system med premiering kunna tänkas, som bidroge till den avsedda effekten att ställa bostadsutrymme till förfogande.

Ett annat problem i sammanhang med olika åtgärder för att öka omflyttningsfrekvensen utgör uppsägningsskyddet. Det råder väl ingen tvekan därom, att uppsägningsskyddet skulle kunna ändras därhän, att det medförde både snabba och effektiva verkningar. Detta skulle emellertid innebära ett så djupt ingrepp i den enskildes liv, att en blivande utredning noga måste pröva alla därmed förknippade konsekvenser. Utöver här nämnda exempel torde man från kommunalt håll säkerligen kunna ange ytterligare uppslag av värde.

Över huvud taget får man, då det gäller att snabbt söka bispringa de bostadslösa, icke stanna endast för generella åtgärder. Allt som kan göras — även om det så gäller endast en kommun och ett fåtal lägenheter — måste betraktas som välkomna bidrag till bostadsbeståndet. Då det gäller att avvärja personliga tragedier måste lika mycken vikt tillmätas den kvalitativa som den kvantitativa sidan.

Då bostadsfrågan säkerligen under en följd av år kommer att bli en av våra mest brännande sociala frågor finns det anledning att till övervägande i detta sammanhang även framföra tanken att inrätta ett bostadssocialt råd för att på mera lång sikt följa utvecklingen på bostadsmarknaden och taga erforderliga initiativ. Om ett sådant råd hade funnits, skulle det av allt att döma känt sig förpliktigt att ingripa i det syfte, som i denna motion angivits. En dylik instans, vars sammansättning här icke skall diskuteras, borde verksamt kunna bidra till att olika med bostadsfrågan sammanhängande spörsmål snabbare än hittills upptoges till diskussion och bringades till en lösning.

Den bostadspolitik, som under det senaste decenniet förts i vårt land, har verksamt bidragit till att höja bostadsstandarden, främst för barnfamiljerna. Ett krafttag måste emellertid nu tagas för att hjälpa de

många bostadslösa. Här besannar sig det gamla ordet, att snar hjälp är dubbel hjälp. Därför är en snabbutredning av nöden. Om formerna för en sådan utredning är det svårt för en utomstående att yttra sig. Med hänsyn till frågans brådskande natur och arbetsbelastningen inom redan förefintliga organ synes det dock lämpligt att en särskild kommitté tillsättes för ändamålet.

Med stöd av vad som ovan anförts får jag föreslå,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om en snabbutredning i syfte att efter samråd med statliga organ och kommunala myndigheter framlägga förslag till olika tänkbara åtgärder för att snarast möjligt lindra bostadsbristen.

Stockholm den 27 januari 1953.

Manne Ståhl.
